

הדימוי בלשונות שמיות – מחקר השוואה

التشبيه في اللغات السامية

م.م احمد هادي فهد

Ahmed Hadi Fahad

Identification in Semitic language

Abstract

I studied in this research " simile tools " in Semitic Languages and the way to use it and what it's common divisors .

This research divided two chapters the first was a brief about simile in Semitic languages especially . Arabic , Hebrew and Syriac languages and the way of use it in each of this languages .

At last we reach to conclusion in the end of this research

About this common divisors and it has same origin but the environmental and social conditions changed part from this divisors .

הקדמה

הדימוי נחשב אחד מגזרות המליצה שנודע בהם הסופרים הערביים שגזרו מהן סוגי הדימוי וההתקרבות היפים ביותר מתוך שיריהם או ספרותיהם שבלעדיהן לא הגיעה הערבית למצבה העליון שהיא בו עד עכשיו, ונוסף לכך הקוראן בא בשפה זו במטרה לשמר אותה. וגם הוא הוסף לה זוהר ומליצות שהיא למעלה מכל התחרות וחקוי מתוך פסוקיו הגדולים, ובכך היתה השפה הערבית היסוד להשוואה בין השפות השמיות בגלל אין ספק ביסודיה.

אנו מטפלים במחקר זה בנושא הדימוי והתקשרו בשפות השמיות. השפות האלה משותפות במספר מהגורמים שמאשרים כי הקבוצה (השפות הג'זריות) היא בעלה יסוד אחד ומן ההתפעלות לשונית קרובות זו בזו.

אני מטפל בהחלק הראשון מהמחקר הזה קצר בנושא הדימוי וגם דעותיהם של מספר מחוקרי הלשון הערביים והעבריים שתארו את הסוג הזה מהמליצה במרהיב התאורים וגם אנו מדברים בנושא הדימוי בצורה כללית.

אבל החלק השני אני מטפל בו במקומות הדימוי בלשונות הערבית והעברית והסורית עם הדוגמאות בסוג הזה, וגם מקומות של הדימוי שיבוא בהן אותיות הדימוי, ואות הדימוי בשם, ואות הדימוי בפעל, ובגלל שהערבית והעברית מדומות בצורה גדולה אני זוכר אותן בחלק אחד. אבל הלשון הסורית יש לה חלק אחר.

באחרון, אנו זוכרים מספר מהמסקנות המשותפות לקבוצה זו.

הפרק הראשון

הדמוי: הוא הצטיינות כי הדבר או צורה משתופת עם דבר או צורה אחרת בהוראה או תואר קבוע. ועיקר הדימוי הוא " מידה " והמידה מבחינים בה בהלכבים ואנו מבינים לה בהשכלים וגם מאזניה לו התפיסה והרצון. ⁽¹⁾ דרך הנתוח הכללי לגלות את מסכי הדימוי והצגת תוכנו עם התועלת שלו. הוא יכול להציג לנו הצורה הריאלית לאמנות הזו.

מחקרי הלשון קבעו הדימוי בארבע יסודים עקריים היא (המשל , הנמשל , צורת הדימוי , מלת הדימוי) כמו אמר אלהים בקוראן : [وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا] (אל-נאמל 10) . (2)

שם הגוף במלת " كَانَهَا " שמאשר על המקל היא (המשל) , ומלת " جَان " היא (הנמשל) , והזעזוע של המקל או התנועה הבלתי מפסקת היא (צורת הדימוי) , ו" كَان " מלת הדימוי . ונקרא בשפה העברית " הדמוי " כגון שיר השירים (5 : 15) " בתור כארזים " , אנו רואים כי " המשל " הוא (בתור) , והנמשל הוא (ארזים) , ומלת הדימוי היא (כ) וצורת הדימות היופי וההתפארות נקרא בעברית " התוכנה השתפת " ושני הצדדים של הדימוי נקרא בעברית " צדדי הדימוי " . (3)

וגם אנו מכוונים בהדימוי הוא השתתפות של שני דברים או הרבה לתיאר תאורים על רקע ההגזמה לרוב היא תבוא במלה . (4) גם אנו מכוונים בדימוי הוא אשור תואר לעצם מתואר עם ההסברות על סוגי ההגזמה , זאת אומרת כי הדימוי הוא ההשוואה בין שני דברים בכוונת השתתפם בתואר אחד או הרבה במטרה מתכוון בה המדבר , כגון : " ארץ עפתה כמו – אפל צלמות ולא סדרים ותפע כמו – אפל " , לזכור הדימוי סומך בעיקר בתוכנו על גלות וההסברה העצם או המצב או הדבר המתואר דרך ההשוואה עם דבר אחר יהיה נודע ביותר הרבה המליצה , כגון : " כשושנה בין התותים כן רעיתי בין הבנות " .

הדימוי עבר בהתפתחויות רבות חוקרי הלשון קבעו אותו כי היא צורה יפה לצורות המליצות והסברת העיון , רבים מחוקרי הלשון טפלו בהדימוי ביצירותיהם ובספרותיהם , ואנו זוכרים כי ההגדרות הישנים של הדימוי מצטיינה אל הוראה אחת ומתקרבת . (5) ונאמר כי הדימוי הוא לשון ההצגה , ואנו אומרים זה דומה לזה וכאשר אנו דומים דבר באחר זאת אומרת בא במקומו באותו תואר , ומבחינה הדקדוק אנו אומרים ומקבצים את (המשל) עם (הנמשל) בהוראת משותפת עם " התכונה המשותפת " עם מלת הדימוי " כ , כמו " במטרה מליצית מתכוון בה המדבר , הגורמים האלה נקראו בסיסי הדימוי , וגם הכוונה של הדימוי היא ההצטיינה על השתתפות דבר באחר בכוונת הדימוי בלתי תהיה ההשאלה , אנו זוכרים בה מלת הדימוי בגלל מציאות הסומכים , (6) כגון (והבה ארבה את – זרעך ככוכב השמים וכחול אשר על שפת – הים) כמו נאמר כי הדימוי היא (המשל והנמשל) והמשל דומה הדבר

נמשל , ודומה שני הדברים ודומיהם – דומה כל אחד מהם , והשתתפו מצד ושונים מצד אחר ? (7)

גם הוגדר הדימוי כי הדמות אחד מהדברים יבוא במקום הדבר האחר , גם יבוא הדימוי במאמר או בנפש .⁽⁸⁾ גם אנו מתכוונים בדימוי כי הוא תואר הדבר בקרבות והדבר השווה לו מבחינה אחת או ממספר בחינות ובלי מכל הבחינות , בגלל שהוא מתאים ומשווה להן יהיה כמוהו.⁽⁹⁾ גם נזכר כי הדימוי הוא שלא דומה אל הדבר אותו ולא שונה ממנו מכל הצדדים , ואם דומה אל הדברים מכל הצורות ובלי שינוי התאחדו והיו כאחד.⁽¹⁰⁾

אנו נוכל לאמר כי הדימוי יבוא בין שני דברים משותפים בהוראה , והם משתנים בדברים מיחיד כל אחד מהם והאחר בתוארים , ובכך הדימוי הטוב ביותר הוא הדימוי שיבוא בין שני עצמים והשתתפם בתוארים הרבה מהתבודדם בהם עד שיביאו להתאחדות , כגון איוב (3 : 16) " לא אהיה כעוללים לא – ראו אור " והדימוי נחשב כבסיס מתפתח בעבר ובעכשיו , והמליצים סומכים בהשתמש הצורות המליצות בשימוש הדימוי בגלל יכולותיו לגעת הכוונה אל שכל הקוראן , ובכך אנו רואים כי אחד מהגדרות הדימוי היא התואר בין אחד המתוארים יבוא במקום האחר באחת המלה הדימוי , זאת אומרת כי אנו יכולים לאמר כי הדבר שבדמיון מצטיין במציאות דבר בדבר יבטא עליו במלה .⁽¹¹⁾ כגון , בראשית (19 : 28) " והנה עלה קייטר הארץ קקייטר הרבשן " , גם הכוונה בהדימוי הוא ההצטיין על שיתוף שני דברים ויותר לתאר תיאורים הדבר והוא גזר נוסף לא יבוא רק בין שני דברים בניגוד להשאלה . יש לדימוי קץ והברים מדומים ונבדלים זה מזה , אבל נראה אל הדימוי אין הוא יבוא⁽¹²⁾ , כגון מאמר שלמה בן גבירול :

לבש לבוש יגרן ובראותי

כמו עץ ואנוש פריית⁽¹³⁾

הפרק השיני

מלות הדימוי :

מלות הדימוי בערבית ובעברית משותפת בשיתוף עיוני , כנראה אנו מוצאים את האות בשפה זו משתתפת עם אותה האות בשפה האחרת מצד הכוונה , זאת אומרת כי מלות הדימוי בעלת

מובן עיוני, זאת אומרת השווה והדימוי, מלות אלה תבוא לקשר בין המשל והנמשל. (14)
אחד מחורי הלשון החדשים " סייד אחמד אל – האשמי הגדיר את הדימוי כשאמר " הדימוי
– כמונח – הסכמה דימוי בין שני דברים או יותר בכוונת השתתפם בתואר אחד או יותר
באמצע מלה במטרה רוצה אותה המדבר " (15).

הגדרה זו עלולה לאמר לנו כי ההשתתפות בין המשל והנמשל בקשר, ובכך ההשתתפות הזו
יבוא בעזרת מלה קבועה נקראה עם אחותיה בשם " מלות בדימוי " עם זאת יסוד ההשתתפות
הזו נשארה כשההשתתפות כללית לא כמו השוואת בהנמשל, על רקע שאנו מוצאים
בטקסטים ספרותיים השוואות בין המשל לנמשל להתרחקות מיצרון אחד מהצדדים על האחר
, כמו מאמר אבי יצחק אל – עאבי :

فمن مثل ما في الكاس عيني تسكبُ	تتشابه دمعي إذ جرى ومدامتي
جفوني ام من عبرني كنت اشربُ	فوالله ما ادري بالخمير اسبلت

המשורר רואה בדמעתו כמו יין והוא חושב היין שלו כדמע, בבתים האלה לא בדיוק כי
ההגדרות שאנו זוכרים אותן החוקרים הישנים והחדשים אינן שלימות, אבל הן מאשרות כי
הגזרות הגדרה כללית לדימוי כולל הספרות הנפרד, הגדרה זו מתנגדת לשני דברים :

הראשון : הדימוי הוא עיוני, איננו חושבים בו, ואין ביכולתנו לתאר אותו כחושי " רואים
אותו בעין, או מוששים אותו ביד, גם איננו יכולים לטעמו " .

השני : יסוד הדימוי הוא בדימיון האדם שתמך אותו שדימוי הנפשות עם שינוי הסביבות עם
חידוש הנסיונות וכד' מהגורמים השונים. (16)

רוב ממדעני המליצות נקראים על המשל והנמשל " צדדי הדימוי " להצטיין כי הם שני
יסודים עקריים בדימוי ואין מאפשר לנו להשמטת אחד מהם. בגלל שהשמטה זו מהפכת את
הדימוי אל ההשאלה, אבל מלת הדימוי או " התוכנה השתפת " אנו יכולים להשמטת אחד
מהם או שניהם ביחד, ובלי השפעה על הדימוי או ההפכת אותו אל סגנון אחר. (17)

צריך, התאחדות המשל והנמשל בוודאי או השתתפם באותו עמק עם השתנות בתואר. או
התאחדותם בתואר והשתנותם במציאות או בעצם בגלל ש הדימוי שונה מצד ומשתתף מאחר
בגלל שההשתתפות מכל הצדדים גם ההתאחדות שמתנגד להרכות או לשינוי גם היקר

שמתנגד גם אל ההתקרבות, לא בא בו דימוי. (18) כגון הדבר שתומך בו שני הצדדים המציאות והעצם והשתנו בתואר, אמר ח'ניש בן דריע

أقضي نهاري بالحديث وبالمنى
ويجمعني والههم بالليل جامع
نهاري نهار الناس حتى إذا بدا
لي الليل هزنتني إليك المفاجع

המשורר מדמה את הבקר שלו כמו בקר האנשים נוסף בין שני דברים המציאות והעצם, אבל השינוי בינם הוא בא מתואר קבוע אנו רואים אותה כשאנו יודעים מצב האוהב שיבוא הלילה הכאבים עקב הבקר, והוא שווה הבקר שלו עם האנשים עם ידיעותיו על בקר האנשים שנגמר בלילה שהם נרדמים מתוך בטחון שווה ובלי דאיגה או פחידה.

וכדוגמה על דימוי הצדדים בתואר והשתנותם במציאות והעצם אמר המשורר (אבו דולאמה) בהקללות:

إذا لبس العمامة كان قرداً
وخنزيراً إذا خلع العمامة

המקולל הוא דומה עם הקוף והחזיר בתואר הכעור והשפלות ודומה מהן במציאות ועצם, אנו רואים כי יש לדימוי ארבע גזרות תמך אותן המדענים, והן שונות זו עם זו, וסוגי הדימוי החשובים, הם:

הראשון: הדימוי שיש בו המשל והנמשל חיים, אנו מכוונים בחיים הדבר שאנו חושים בו באמצע החושים החמש "שמיעה, ראייה, הטעמה, החוש בידים", כמו דימוי של הלחי בוורד והקול הפשוט בלחישה והטעם בענבר והכפר ביין, והעור הרך במשי.

השני: הדימוי ששווה בו הצדדים בדמיון, זאת אומרת כי איננו חושים בו בהחושים החמשי, רק בדמיון, כמו דימוי המדע בחיים והבורות במוות, והעניות בכפירה.

השלישי: הדימוי שהיה המשל חושש והנמשל חושים בו בדמיון, כמו דימוי הרוח במוסרות הטובות.

הרביעי: הדימוי שהיה המשל בדמיון, והנמשל חושים כמו בדימוי המדע באור והבורות בחשך. (19)

הראשון : מלות הדימוי (האותיות) והנודע בהן " הכאף וכאן " , אבל " הכאף " יסוד
שימושה כי יבוא אחריה הנמשל , כמו אמר המשורר :

لجة عند لجة عند اخرى كهضاب ماجت بها البيداء

ואחרי " הכאף " יבוא הנמשל מבטא או נגזר למפרש , כמו אמר אלהים " { أَوْ كَصَيْبٍ مِّنَ
السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ } (אל - בקרא 19) , אבל " כאן " תבוא לדימוי אם הטעמת הנון
שלה או בהטעמה או תדגיש , וגם אם בא בצירוף עם " מא " הנשללת או לא , כמו אמר
אלהים : { كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرٍّ مَّسَّةٍ } (יונס 12) , אבל הנון המדוגש , כמו במאמר המשורר
:

كان الثريا راحة تشير الدجى لتتنظر طال الليل ام قد تعرضا

וכמו הבאה בצירוף עם " מא " הנשללת :

وكأتما لطم الصباح جبينه فأقتص منه فخاض في احشائه

ויסוד מלת " כאן " יבוא אחריה המשל , מספר מהמדענים רואה כי מלה זו מצטיינת הדימוי
בצורה בלתי מגובלת , אבל מספר אחר רואה אם היה הנשוא שלה שם בלתי משתנה , תבוא
לדימוי כמו אמר המשורר :

كم نعمة جرت بنا وكأنها فرس يهرول او نسيح ساري

ואם היה הנשוא שלה משפט או נגזר (פעל , תואר) , תבוא לספק במובן (דומי לי) , כמו
אמר המשורר :

كأن قطاه علقت في ضباعها على كبدي من شدة الخفقان

ובכך לא יהיה דימוי בגלל שהנשוא הנמשל שלה בא בהוראה .⁽²⁵⁾

השני : מלות הדימוי (השימות) (מטל , שביה) , כמו אמר המשורר :

ياشبيهه البدر في الحسن وفي بعد المنال

جد فقد تنفجر الصـ

خرّة بالماء الزلال

וכמו אמר עובייד אל – כילאבי :

لا ينطقون على العمياء ان نطقوا

ولا يُمارون ان ماروا باكثر

من تلق منهم تقل لاقيت سيدهم

مثل النجوم التي يرى بها الساري

השלש : מלות הדימוי (הפעלים) , והמלה הנודעה ומשומשת ביותר הוא הפעל " חל " בכל זמנתו , כמו אמר המשורר :

واتاك موزور النعيم تخاله

ملكا تسنح به السماء مطهرا

מספר אחר מהמדענים זכרו כי עלול לעזוב המלות האלה ולהתפנות למקור , כגון : (خرج خروج القدح " طلع طلوع النجم " " حرق حروق السهم " או " اقدم اقدام الاسد " " فاض فيض البحر ") הצורה זו היא הצורה הטובה ביותר בנושיא הדימוי.⁽²⁶⁾ צצן אם פרש , כמו אמר אלהים כמו אמר

באחרון אנו אומרים כי אם כוונת המלה הוא הדימוי ופעלה השווה בין המשל לנמשל בכך היא נחשבה מלת דימוי , אבל דרגת הדימוי ואיכותיו רק אנו חושבים בו בדימוין של השומע או הרגשתיו .

מלות הדימוי בסורית

מלות הדימוי בסורית נגזרה או באה בצירוף מ מלת " أَيْك " התואמת אל " ללכאפ " יבוא הנפרד הראוי וגם במשפט באמצע " نُ " התואמת אל " מא " וגם על כינוי הגוף " وَة " ותהיה במלה אחת והיא " אַכוֹة " כגון (غَيْنا اَيْك شرجا) העין כמו פנס , ו " يَفروف نَفشزو اَيْك نُ كَتَيْب " הצליח כמו שכתוב , " لِيَة اَيْش اِكُوَة " ולא אחד כמוהו , ויוצא מהכלל כשהוא בא על הנוכח , כגון " אַכוּة عُوْدًا بزو دا حُرْبِيًا " (כמו הנישוף בחרבה זו) , גם היה יוצא מהכלל או בצורה מיעוטה לבוא " أَيْك " בצורה נפרדה , כגון " اَيْك انا منو اَسِيَا " (מי הוא רופה כמוני) ומיתיר לנו הכניס " מא " בינו ובין " הדלת , כגון " كَتْبَة اَيْك ما د شَمْعَة " , על הרוב אנו כותבים אותם ביחד " אַכְמָ " .⁽²⁷⁾

על פי רוב, נשמטת אם יהיה דומה למשל, עם הכנסת " אֵיכּ " עם הדלת, כגון " ביישין ברוטא איכּ דַּ בְּלוּטְקָא " כנעצרה בעליון כמו שהיא נעצרה בתחתון, וגם " איכּ דטן בּוּרָא דנּוּרָא אַּתְּלַט " הצליחו כמו הצליח רבים מהאיש, וגם " לא אמר איכּ ד לְסַגְיָהּ אֵלָא אֵיכּ ד לַחַד " אייני מדבר לכם כמו דבר רבים אך כמו ידבר אחד, וגם " אֵיכּ ד לְשַׁמְעוֹן בַּאֲפָא " נשקתי אותו כמו נשקתי שמעון הצפה, וגם " איכּ ד עַמְאִיָּה חַזִּינִין " אתה רואה כמו הוא רואה כמו שרואה ברָאִי, וגם " לא איכּ ד לַאֲלוּ פִּיחּוּ וְיִי " לא הללו לו כמו לאלה, וגם " אַתְּגִילִי לּוּ מִשְׁחָא אֵיכּ ד לִיבּוּס " התגלה לו המשיח כמו התגלה לבולש, וגם " וּוּוּ יֵאֲפִיין ד יֵלוּון אֵיכּ ד וּד מִיּוּון " שימו לב להם כמו שימוליבם באיבריהם.⁽²⁸⁾

זה מספר מהדוגמאות על מה שנזכר לעיל, גם יבוא עם הדאלת בהוראת " כָּאֵן " ומיתירים לנו להתקדמות את הדלת או השמטת אותה או הכנסת או השמטת " אֵן " או " וּ " ביניהם, כגון, " רּוּטְלוּ אֵיד אֵלּוּא אֵיכּ מוּדָא בּוּ " מיהר אל האלהים כמו שהוא נמצא, וגם " פּרָא אֵישָׁא אֵיכּ חַסִּיין עֵלוּון " קרב האנשים מהם כמו שהם נכפפו לפניך, גם " וּוּ ד בַּדִּיאֵי וְיִי אֵיכּ לַא אֵיָּה וְוִי " הנמצא כמו שהוא נמצא, וגם " לא איכּ אֵיָּה לִי ד אַפְרַח בִּמְרַט לִבְעִי לְטִי " לא כמו ביכולתי שאקליל שבטי, וגם " אֵימֵן ד חַזִּיין לֵיּוּ דַּא דַּנְחָה מִן שְׁמִיָּא " כמו שהם רואים עמק מהשמים, וגם " אֵיכּ וּוּ דֵּלָא דַּחִשִּׁיין וּוּוּ בִּנְבִילָא ד בּוּוּ דִּיָּא " כמו שהם לא חושבים בהתנכלות היהודים, גם יש מלה תבוא במשפט בהוראת " כָּאֵן " (בָּמָה) במצב זו צריך לבוא את " הדלת " אחריה, כגון " לִיר נַפְשׁוּ בָּמָה דֵּלָא חַא וְעֵבְדָּא " עצה ממנו כמו שלא רואה העבודה.⁽²⁹⁾ גם הוא יבוא בהוראת (כ) , כגון " שְׁדֵר לִירוּ עַמ אַעֲפָא פִּרִּישָׁא בָּמָאָה לַעוּ דִּרִּיָּא לַמֶּלֶךְ מִלְכָּא " שלח בני באלף פרש כעזרה למלך המלכים, כמו יבוא כמו " אֵיכּ " בדימוי בנפרד הגלוי והנפרד הנסתר " בִּרְמוּה " ואיפּוּ " אֵיזִיָּא " , כגון " בִּרְמוּה גֵּר עֲרַפָּא לִבְנִינָא אֵלוֹתוּ " בגלל התפללתי כמו זעף לבניו, וגם " אֵיזִיָּא דוּוּ דִּבְיוּטִי נּוּחָא וּוּא " כמו שקרא בזמן נוח, וגם יבוא " אֵבֵיָּא " עם הדלת במשפט, כגון " אֵבֵיָּא גֵּייר וַאֲישׁ בִּלְעֵאֲפָא . וְבִיָּא אֵכֵל אֵיָּה שִׁיָּהּ אֵיָּה עַמּוּ " כמו לגם איש מר, אתה אוכל ושותה עמו, וגם " אֵיכָּיָא " וגם " אַפְּפוּ וּוּוּ לַמֶּלֶךְ בִּלְשִׁיין לִשְׁנֵן אֵיכָּיָא דִּרוּחָא יוּב לּוּון לַמֶּלֶךְ " התחילו מדברים בלשונות שונים כמו היה הרוח רוצא לדבר.⁽³⁰⁾ " אֵיכּ " היוד אינה קוראת כאות דימוי בהוראת (כ) ונרדפו, כגון (יוּסֵפּ אֵיכּ אֵרִיָּא) זאת אומרת כמו ארייה, ויהיה בהוראת (נּוּחּוּ וְחַסְבּ) כגון (דַּמְבוּ אֵיכּ שַׁעָא חַדָּא) קרוב לשעה, ו (אֵכּוּל אֵיכּ עֵבְדֵּךְ) כמו אתה רגיל, " אֵיכּ ד " כמו (אֵיכּ ד שַׁמְעָה כַּתְּבָהּ), ויהיה בהוראת (עַד , צֵרִיךְ , אֵימָתִי) , כגון (אֵיכּ ד יַאֲכּוּלֵן קִרְאוּוְיִ) בגלל לגנות אותו, וכמו אמר דד ישוע (יַפְּסוּן לּוּון אֵיכּ דִּיבִינּוֹן לּוּון קְלִיָּהּ) במובן עם שהם בונים, (אֵיכּ וּוּ ד)

במובן (היה) ובספרות החללים (איק וּו דארא פֿחֶה פּוּמּוּ) כמו הוא הארץ, (איק וּי דאמירא) בהוראת כמו נאמר כמו אמר (איק וּו מִדִּם דִּסְעִיר עוּ) כמו הוא עושה, ובמלכים (וּ מִשִּׁיבָא אִיִּק דִּוִּנּוֹן) ואוהלים כמו הם, ובמרקש (כֶּמֶלָּא דִּאִיִּק וּנִיִּן) ואיזו דומה זאת, גם הכפלת הדלת, אמר שמית' (חֹשְׁבָא דִּדִּאִיִּק וּלִיִּן, ואיק דלזמר) במשפט, אפשר לבוא בראש הדיבור או בסופו כמו אמר אבן – אלעברי (כִּדְמוּת מִדִּם רִּקִּיעָא וּלִיבִידָא ואיק דלמאר בִּדְמוּתִּיִּשְׁמָא אִטִּימָא וּפִשְׁיָא), גם הוא אמר (וּמִחַלְטֵי כֹּוּבִיָּא דִּמִּיָּא וּעִמּוּ חִד מִדִּם חִכִּיבָא וּמִרְכָּבָא אִיִּק דלמאר) , (איק כֶּמֶלָּא) למשל, (איק דִּכְסוּגָא) לרוב, (בד איק וּו) דומה לכך, (דאיק אינא ד) היה בחלם, (וזוּעָא וּוָא רִבָּא דִּדִּאִיִּק אִינָא דִּלָּא וּוָא) כמו שהיא תנועה אינה היתה בעבר, (איק ד כּוּפְכָא) להפך, (איק כִּמָּא ד) באיכות מה, ואמר שמית' (כִּרִּישָׁא אִיִּק כִּמָּא דִּכִּרִּישָׁא וּוּ), זאת אומרת בהיותו אדם, (ואיק מִן ד) דומה, ועל פי רוב נכתב (אִכְמֵן), כמו אמר אבן – אלעברי (כִּיִּיִן אִכְמֵן ד חֲזִיִּן נוּוְרָא) כמו הם רואים, ויבוא בהוראת במטרה ואמר שמית' (שִׁיִּק דִּירִיָּא כֶּעֶדָּא אִכְמֵן דִּיִּסְמִסּוֹן) , זאת אומרת בגלל ישתרו, (ואיק מָא ד) כמו ולרוב יכתוב (אִכְמָא) ובספרות הנביאים אִכְמָא ד שׁוּ ד עֲלִי רִכְבּוּנָא) יהיה בהוראת בגלל, ואמר שמית' (אִכְמָא ד אִיִּתִּיִּק כִּכְגְּרָא) זאת אומרת בגלל נשארתי, (אִכְמָא זִכְכִּיִּן) לרוב ושוב, (אִכְזָנָא ד) כמו במשלים (אִכְזָנָאִיִּש ד אִיִּש בִּלְע אִפְעָא) ויהיה במובן דומה כגון, ונאמר (אִכְזָנָא ד אִרִּיָּא) ובהטעמה (אִכְזֵן), אם יבוא במשפט לא בא אות הדלת אחריו ויסודיו (אִיִּק זָנָא), ו(אִכְדָּא) כלנו ויחד וישעם (אִכְד) אמר יוחנה אל – מוצלי (כָּאוּמָא אִכְד וּכָלוּתָא) נרעיוּוִי לִמְרָא דִּכְרִיָּעָא וְעִיִּקְרוּ (אִיִּק חִדָּא) ונאמר (אִכְדְּנָאִיָּע וּפְרָאִתָּאִכְדְּנָאִיָּע מִתְּקִדְשִׁיִּן פְּגְרָא וּדְמָא) 1 (אִיִּק אִיִּגְלָא) איך והוא מונח השכליים והם אומרים כי האדם מצד המבטא היה בתשובה (אִיִּק אִיִּכְנָא) ולא יבוא (אִיִּק) על הנסתר, ויוצא מהכלל מאמר מארי אפרם (אִיִּק אִנָּא מִנּוּ אִסִּיָּא) עלול שהוא בא כתוספה לפני (אִיִּיִן), כמו אמר תומה המרג'י (דִּאִיִּק אִיִּיִן גֵּר אִמִּרִּיִּן), זאת אומרת כיצד כך אנו אומרים כך. (31)

התוצאות :

1 : - מספר מהשפות השמיות משותפות בהרבה מהגורמים והתנאים בגזרת הדימוי, יש להן שרידי גלוי בהתחלפות הלשונית והמבטאית בין השפות האלה ובמיוחד השפה הערבית והעברית .

2 : - השריד הערבי היה ברור בעברית , מתוך השפעת העברית בדקדוק ומליצת הערבית , בגלל היות הערבית בעיני המדענים העבריים השיא בהיצירות הספרותיות דבר שמהווה שריד ברוב הקמת מספר צדדי העברית .

3 : - ההתקרבות הברורה במלות הדימוי בין השפות הערבית והעברית והסורית , ובכך היא בעלת קבוצה אחת במספר מהצדדים .

4 :- השפות העברית והערבית משותפת במילות הדימוי הנגזרות מהפעלים והשמות והאותיות .

ההבילוגרפיה:

- 1 - : - علي الجندي ، فن التشبيه . ط2 . مكتبة الانجلو المصرية . القاهرة . 1966 . ص57
- 2 - : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . البلاغة والتطبيق . وزارة التعليم العالي والبحث العلمي . بغداد ، 1990 . ص 262 .
- 3 - : - רחל לדנאו , הציורף הכבול בלשון הערבי של ימינו , בקורת ופרשנות , כתב עת , לספרות לשון היסטוריה ואסתטיקה , חוברת מס'1 , אוניברסיטת בר – אילין , רמת גן , 1970 , עמ" 83 .
- 4 - : - אברהם שרוני , המלון המקיף , הוצאת לאור משרד הבטחון , תל – אביב , 1978 , עמ" 336 .
- 5 - : - رجاء عبد ، فلسفة البلاغة بين التقنية والتطور ، الاسكندرية ، 1979 . ص58 .
- 6 - : - الخطيب القزويني ، الايضاح في علوم البلاغة ، الازهر . 1966 . ص121 .
- 7 - : - ابن يعقوب السكاكي ، مفتاح العلوم ، القاهرة ، 1937 . ص157 .
- 8 : - Ivor Armstrong , Richards , The Philosophy of Rhetoric , Oxford , 1978 . p32 .
- 9 - : - דוד , שגיב . מלון ערבי לשפה העברית בת זמננו , ניו-יורק , 1987 , עמ" 321 .
- 10 : - جار الله محمود بن عمر . اساس البلاغة . تحقيق عبد الرحيم محمود . القاهرة . 1953 . ص 34 .
- 11 : - יהודה גור , מלון עברי . הוצאת דביר , תל – אביב , 1969 , עמ" 127 .

- 12 : - علي الجندي ، مصدر سابق . ص 42 .
- 13 : - solomo ibn gabirol , poesia secular , Madrid . 1982 . p 252 .
- 14 : - אברהם אבן שושן , המלון העברי המרוכז , הוצאת קריית ספר , ירושלים . 1979 . עמ'128 .
- 15 : - احمد الهاشمي ، جواهر البلاغة . ط10 ، القاهرة ، 1956 . ص 247 .
- 16 : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . مصدر سابق ، ص 267 .
- 17 : المصدر السابق . ص 270 .
- 18 : - علي الجندي ، مصدر سابق . ص 103 .
- 19 : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . مصدر سابق ، ص 272 .
- 20 : - محمد عبد اللطيف . نصوص عبرية ، جامعة بغداد ، 1988 . ص 23 .
- 21 : - ربحي كمال ، دروس في اللغة العبرية ، عالم الكتاب . بيروت . 1982 . ص 410 .
- 22 : - מנחם מנצור , מקראה של הספרות העברית החדשה למתקדמים , פרושיים ותרגילים , הוצאת כתב . ניו – יורק , 1978 , עמ"137 .
- 23 : - חיים הזז , כל כתבי חיים הזז – סיפורים - , הוצאת עם עובד , תל – אביב , 1976
- 24 : - محمد عبد اللطيف . نصوص عبرية . مصدر سابق ، ص 52 .
- 25 : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . مصدر سابق ، ص 282 .
- 26 : - المصدر السابق . ص 282 .
- 27 : - جبرائيل القرداحي . المناهج في نحو المعاني عند السريان . حلب 2008 , ص 150
- 28 : - المصدر السابق . ص 151 .
- 29 : - المصدر السابق . ص 152 .
- 30 : - المصدر السابق . ص 153 .
- 31 : - جبرائيل القرداحي . قاموس اللباب . بيروت 1891 . ص 26 – 27 .

המקורות הערביים

القران الكريم .

الكتاب المقدس .

- 1: - ابن يعقوب السكاكي ، مفتاح العلوم ، القاهرة ، 1937 .
- 2: - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . البلاغة والتطبيق . وزارة التعليم العالي، بغداد ، 1990
- 3: - احمد الهاشمي ، جواهر البلاغة . ط10 ، القاهرة ، 1956 .
- 4: - الخطيب القزويني ، الايضاح في علوم البلاغة ، الازهر . 1966 .
- 5: - جار الله محمود بن عمر . اساس البلاغة . تحقيق عبد الرحيم محمود . القاهرة . 1953 .
- 6: - جبرائيل القرداحي . المناهج في نحو المعاني عند السريان . حلب 2008 .
- 7: - جبرائيل القرداحي . قاموس اللباب . بيروت 1891 .
- 8: - ربحي كمال ، دروس في اللغة العبرية ، عالم الكتاب . بيروت . 1982 .
- 9: - رجاء عبد ، فلسفة البلاغة بين التقنية والتطور ، الاسكندرية ، 1979 .
- 10: - علي الجندي ، فن التشبيه . ط2 . مكتبة الانجلو المصرية . القاهرة . 1966
- 11: - محمد عبد اللطيف . نصوص عبرية ، جامعة بغداد , 1988 .

המקורות העבריים

- 1: - אברהם שרונאי , המלון המקיף , הוצאת לאור משרד הבטחון , תל – אביב , 1978 .
- 2: - אברהם אבן שושן , המלון העברי המרוכז , הוצאת קריית ספר , ירושלים . 1979 .
- 3: - דוד , שגיב . מלון ערבי - עברי לשפה העברית בת זמננו , ניו-יורק , 1987 .
- 4: - חיים הזז , כל כתבי חיים הזז , הוצאת עם עובד , תל – אביב , 1976 .
- 5: - יהודה גור , מלון עברי . הוצאת דביר , תל – אביב , 1969 .
- 6: - מנחם מנצור , מקראה של הספרות העברית החדשה למתקדמים , פרושיים ותרגילים , הוצאת כתב . ניו – יורק , 1978 .
- 7 - רחל לדנאו , הציורוף הכבול בלשון הערבי של ימינו , בקורת ופרשנות , כתב עת , לספרות לשון היסטוריה ואסתטיקה , חוברת מס"1 , אוניברסיטת בר – אילין , רמת גן , 1970 .

1 : - Ivor Armstrong , Richards , The Philosophy of Rhetoric , Oxford , 1978

2 : - Solomo Ibn Gabirol , Poesia secular , Madrid . 1982 .

التشبيه في اللغات السامية

الباحث احمد هادي فهد

ملخص البحث

يعتبر التشبيه إحدى الصيغ البلاغية التي أبدع بها الأدباء العرب حيث صاغوا من ذلك أجمل أنواع التشبيه والمقاربة من خلال أسفارهم ومن خلال قصصهم التي لولاها لما آل إلينا حال العربية وإضافة إلى ذلك فقد جاء القرآن الكريم لكي يحفظ هذه اللغة ولكي يزيدها رونقا ويزيدها إعجازا من خلال آياته العظيمة وبفضل ذلك فقد كانت العربية هي الأساس للمقارنة بين اللغات السامية لما لها من أصول لا يمكن إن يشك بها احد .

فقد تناولت في هذا البحث موضوع التشبيه ومدى علاقته بين اللغات السامية ، حيث تشترك هذه اللغات بمجموعة من العوامل التي تثبت إن هذه المجموعة السامية أو " الجزرية " هي من نتاج أرومة واحدة ومن تفاعل لهجات قريبة إحداهما إلى الأخرى ، فقد تناولت في المبحث الأول من هذا البحث نبذة عن موضوع التشبيه وكيفية صياغته ومدى الإبداع في استخدامه وكذلك آراء بعض علماء اللغة من العرب والعبرانيين الذين وصفوا هذا النوع من البلاغة بأروع الأوصاف . وكذلك تكلمنا عن التشبيه بشكل عام .

إما المبحث الثاني فقد تناولت فيه أدوات التشبيه التي تستخدم في العربية والعبرية والسريانية وكذلك تم الاستشهاد بشواهد تشمل بلاغة هذا النوع وكذلك أدواته التي تم تقسيمها إلى أداة تشبيه بالأحرف وأداة تشبيه بالاسم وأداة تشبيه بالفعل ولكون العربية والعبرية تشابهها أكثر فقد أوردناها في مطلب واحد وإما اللغة السريانية فكان لها مطلب منفصل عنها .

وأخيرا تم ذكر جملة من الاستنتاجات التي اشتركت بها هذه المجموعة .